

Непосредна близина мора, на Северо-западу и Југо-истоку ублажује климу. Средња годишња температура креће се између 6° и 12,15°, према надморској висини о удаљености од мора. Главни су ветрови бура и широк. Маестрал захвата само северо-западне стране. Јесен је најкишније доба године, а снег не остаје више од 18 до 20 дана годишње.

Хидрографски област није сиромашна, али је подела површинских вода неједнака. У неким пределима има воде врло много, а у неким нема воде у опште.

Флора и фауна су медитеранске, односно кречњаке.

Становништво је, по податцима из 1910, било овако заступано: Хрвата 15,403, Словенаца 10.162, Румуна 596, Италијана 243, и других народности 61. Као обично у карским областима, доста су густо насељене долине и падине заштићене од буре. Становништво се бави земљорадњом и сточарством. Комуникације су лоше.

Ауторова су запажања тачна, али је литература, којом се у антропогеографским питањима служи, понекад застарела. Стога су закључци о досељавању Словенаца и Хрвата нетачни. Исто тако није аутор најбоље обавештен о Чичима.

Аутор говори о сваком питању доста опширно, чак и више, него што би требало, јер су многа питања већ обрађена. Међутим аутор је то урадио намерно. Он најпре хоће, да стручне, а и шире кругове италијанске, упозна са географским особинама земаља, које су на конференцијама мира додељене Италији. С друге стране — то се јасно види из његових закључака, којима, у облику напомене не завршава свој рад, — аутор хоће, да упозори званичне факторе, што би требало да се уради за економски напредак ове области.

И. Синдик.

Yves Chataigneau: Le bassin de Sarajevo. (Annales de Géographie, 15. Juillet 1928., p. 306—327.)

Бавећи се у нашој земљи првих година после Рата *Шашењо* је географски проучавао Босну. Неке резултате својих проматрања он је објавио раније. У овом чланку дао је географску монографију о Сарајевској Котлини. Као и раније његове комуникације, она представља врло добар прилог за Географију Босне. Главну пажњу *Шашењо* обраћа геоморфолошким проблемима котлине и њеног обода. Као добар проматрач он је уочио врло интересантне проблеме, којима је и посветио први већи део чланка. У другом делу пак, он на основу својих запажања, а поглавито на основу извора, говори о становништву и његовој привреди.

Котлина се налази на контакту двеју зона различитог рељефа: на Западу тек-

тонски покрети су дали главне црте рељефа (ерозијом проширене потолине ступњевито се ређају дуж раседа: Ливањско, Гламочко, Купреско Поље), док се на Истоку простране површи од тријаских и кретајских кречњака дижу изнад депресија у шкриљцима. Обод котлине је од мезозојских шкриљаца, кречњака, пешчара, лапора и пескова, док јој је унутрашњост испуњена конгломератима, лапорима, песковима и слатководним кречњацима. Последњи су по *Ф. Кацери*, као и седименти других босанских котлина, седименти олигоценских језера који су се одржали у доњим формираним потлоцима. *Ј. Цвијић* је пак узимао да су поменути седименти босанских котлина творевине неогених локалних језера. *Шашењо* је дошао до сличног закључка проучавањем високих котлина источне Босне. По њему, седименти Сарајевске Котлине су такође седименти локалног неогеног језера.

Тектонске црте у рељефу јако се истичу. Од раседа који прате ивицу котлине најзначајнији је расед Јајце-Травник-Илија: њиме је ограничен на Истоку шкриљаста хорст средње Босне, део издигнуте претерцијерне површи. На издигнутом делу јављају се зреле вишеће долине на нивоу који се спушта од 1600 до 930 м. Овај се ниво нарочито истиче. Уздужни профили Босне и њених притока показују на граници тога нивоа према котлини преломе у нагибу; поред тога, нагиб речних токова је дискордантан са топографском површином. И рељеф саме котлине је условљен дислокацијама. Неогени седименти су скоро редовно спуштени према старијим формацијама, али су местимце и издигнути у њихов ниво. Детаљна пластика котлине измоделирана је лакустријским и речним радом. *Шашењо* је утврдио серију од шест језерских подова (450—470, 560, 590—615, 630—650, 680—700 и 850 м.). У долинама река, које су се са повлачењем језера усецале на напуштеним језерским подовима, утврдио је четири терасе. Код притока Босне у котлини *Шашењо* је констатовао интересантно скретање правца. У своме току изван котлине оне су оријентисане према центру котлине, док им је у самој котлини правац прилагођен току Босне. Долине су им, дакле, састављене из два дела од којих први представља долину притоке некадашњег језера, а други постклимнијску долину притоке Босне. Босна је била отока Сарајевског Језера према Панонском Басену. Усецањем она је отворила језерски басен, исушила га и ухватила његове притоке. По *Ј. Цвијићу* њено удубљивање је последица издизања прецаге између Врандука и Добоја. *Шашењо* узима да је ово издизање захватило целу Босну и било узрок отварању локалних језера. Оно је захватило и цео басен некадашњег Сарајевског Језера. Велики на-

гиб корита речних токова указује такође на ово издизање. Тако се у долини Босне јављају брзаци, независни од отпорне моћи стена у којима је долина усечена (нарочито између Лашве и Зенице).

У климатском погледу у Сарајевској Котлини се због њеног положаја и рељефа, комбинују утицаји барометарског максимума, топлотних струја које полазе са Јадранског Мора и континентални утицаји. Ови комбиновани утицаји огледају се у разноликој смени ветрова у току године, великим термичким осцилацијама и у режиму киша.

Слични утицаји су изражени и у изгледу вегетације. Око 25% површине котлине је под шумом; знатне просторије су искрчене и под културама воћа и цереалија. Ипак је сточарство добро развијено, нарочито гајење говеда. *Шашењо* ово објашњава близином сувати, где се стока држи преко лета, и великим бројем градског становништва, које троши знатне количине меса и млека.

Пристапачнија и плоднија него околни масиви, Сарајевска Котлина је и гушће од њих насељена; густина насељености у њој достиже 48 становника на 1 км². Бројно су најјачи муслимани са 41%. За њима долазе католици са 27%, сконцентрисани у долинама Лашве, Босне и Сутјеске, и градовима. Њихов број се видно повећао за време аустро-угарске окупације. Последњих година нагло се увећало православно становништво. *Шашењо* по том излаже према изворима главније миграције ових трију група.

У последњој глави изложена је еволуција градских насеља: Високог, Сарајева, Травника и Зенице у вези са историјско-политичким променама у области, као и са развитком привреде и комуникација.

И поред одлика које карактеришу тектонске потолине које је *Ј. Цвијић* проучавао на балканском Полуострву, а *Е.*

де Маршон у Карпатима, Сарајевска Котлина не представља област изоловања, јер је речним долинама отворена према осталој Босни.

С. М. Милојевић.

Georg Niemeier: Hvar (Lesina) als Typ der Mittel- und Süddalmatischen Inseln. (Mitteilungen der Geographischen Gesellschaft in München, 1928, 1 Heft, c. 127—158.)

Писац је испитивао рељеф, климу, вегетацију, привреду, насеља и становништво Хвара, с намером да о овом острву да потпуну слику. У томе је знатно и успео, уочивши многе географске одлике Хвара. Али читалац стално остаје под утиском да је овај рад мање студија, а више *Schilderung*.

Уочивши самостално главне морфолошке елементе на Хвару, писац их објашњава онако како су *Ј. Цвијић* и *А. Грунд* објашњавали рељеф суседног динарског копна; он при томе не утврђује примерима са овога острва тачност објашњења поменутих аутора. Чудновато је да се нигде не помињу они карактеристични дилувијални пескови са североисточне обале Хвара, и не утврђује њихово порекло; а порекло ових пескова је од пресудног значаја за објашњење рељефа. У овом раду, који тежи да буде заокружена географска студија, ништа се не говори о хидрографским особинама; међутим, хидрографских објеката има не само у зони флишних лапора, већ и у доломитима. Код климе се не истиче велика супротност, која постоји између северне и јужне хварске стране, а у одељку о вегетацији није уочен значај доломита. „Zwergsiedelungen“ у заливима јесу привремена рибарска насеља, док су насеља на јужној страни Хвара делом привремена, а делом стална; она се све више преображавају у стална.

Б. Ж. Милојевић.

ГЕОМОРФОЛОГИЈА НАШИХ ЗЕМАЉА

Jacques Bourcart: Quelques observations préliminaires sur la stratigraphie de la côte et des îles ragusaines. (C. R. S. de la Société Géologique de France, № 3, c. 21—23, séance du 1er février 1926.)

У овој белешци саопштена су два проматрања, која представљају новине за рељеф дубровачких острва и приморја. Северозападно од Великог Стона, у удолини којом се Стонски Канал продужује у копно, код коте 31, писац је нашао, у мрким и глиновитим песковима, фосиле извесних шкољки, које и данас живе у плићим деловима Јадрана. Писац из овога закључује да се динарска обала *издигне*, и сумња у еолско порекло сличних седимената на Лопуду и другим дубровачким острвима. Друго саопштење у гор-

њој белешци односи се на тектонику приморја. Досада се сматрало да је обалска зона од Пелешца до Будве, састављена од кретацејских и еоцених наслага, одвојена раседним одсеком од старијих стена (тријаских и лијаских) у унутрашњости. Писац, међутим, тврди да у целој овој зони постоји шаријаж, и да су местимце палеогени лапори оголићени, чинећи „прозоре.“

Б. Ж. Милојевић.

Josip Poljak: Razvedenost obale hrvatskoga Primorja i sjeverne Dalmacije obzirom na pjezinu geološku izgradnju. (Vijesti Geološkoga Zavoda, knjiga I, Zagreb 1926, c. 123—149.)

У овом раду најпре се истиче значај стратиграфије и тектонике за обалу, и на